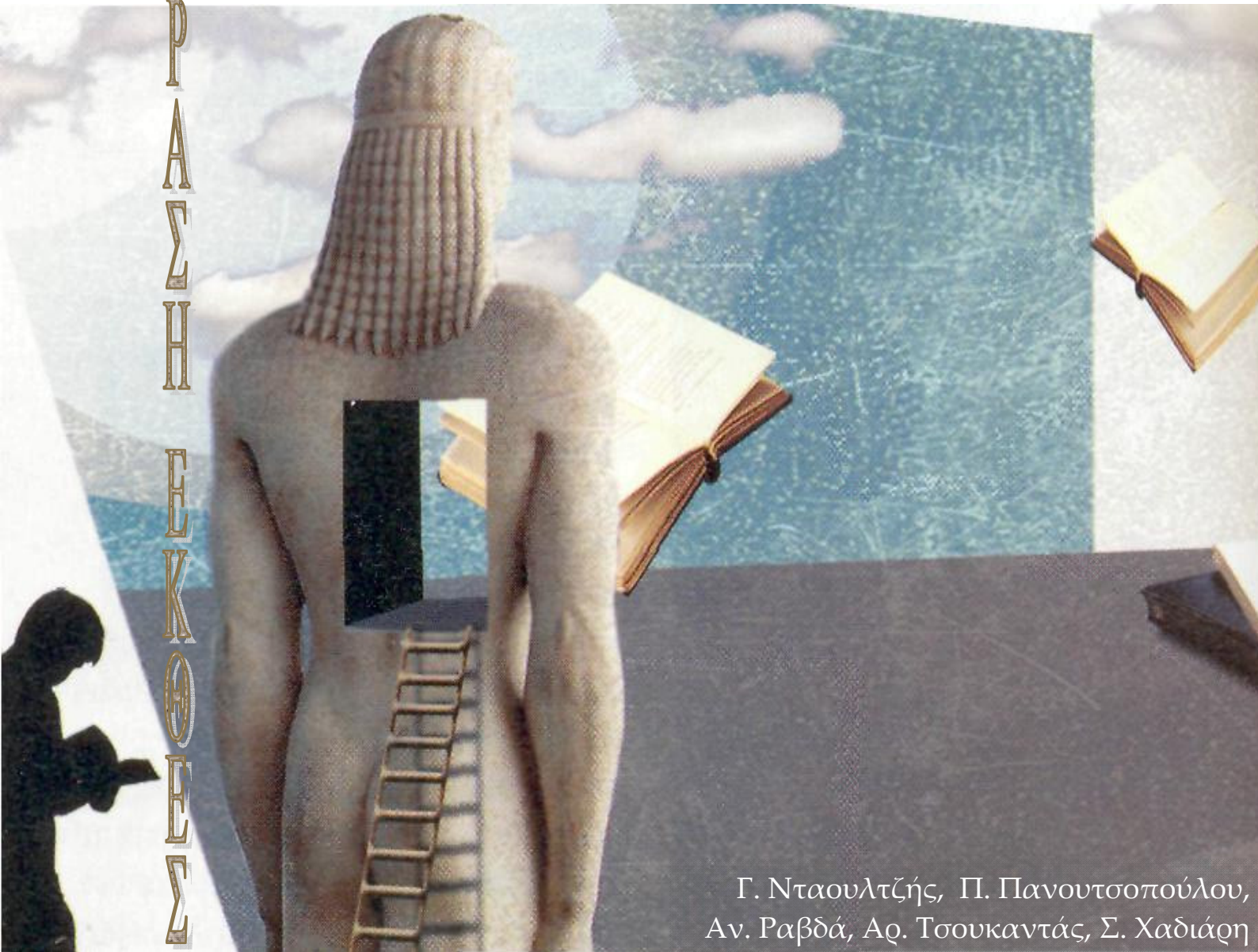

Διδακτικό Υλικό
για τους Θεματικούς Κύκλους
της Α' Λυκείου
ΤΕΥΧΟΣ Β'

Ε
Κ
Φ
Ρ
Α
Σ
Η
Ε
Κ
Θ
Ε
Σ
Η

Γ. Νταουλτζής, Π. Πανουτσοπούλου,
Αν. Ραβδά, Αρ. Τσουκαντάς, Σ. Χαδιάρη

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

∞ Εσωτερικές Εκδόσεις Εκπαιδευτηρίων Δούκα ∞

ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΝΕΟΙ

✎ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

A. Ψυχολογικά:

- Έντονη ευαισθησία
- Εσωστρέφεια, απομόνωση, τάση για εσωτερίκευση
- Ανασφάλεια και άγχος για το μέλλον
- Κυκλοθυμία, συναισθηματικές μεταπτώσεις
- Εκρήξεις θυμού, ακραίες αντιδράσεις
- Ονειροπόληση

B. Πνευματικά:

- Φιλομάθεια, φιλοπεριέργεια
- Εξερευνητική διάθεση και προσπάθεια κατανόησης του κόσμου
- Πνευματικές αναζητήσεις
- Αμφισβήτηση καθιερωμένων αξιών, παραδόσεων και ιδανικών
- Απολυτότητα και αδιαλλαξία
- Εξιδανίκευση, ιδεαλισμός
- Αντίδραση στον ορθολογισμό των μεγαλύτερων

Γ. Σωματικά:

- Τεράστιες βιολογικές αλλαγές
- Ορμονικές αλλαγές, σεξουαλική ωρίμανση

Δ. Κοινωνικά:

- Αναζήτηση φιλικών δεσμών
- Ενδιαφέρον για ερωτικές σχέσεις
- Αγωνία για ευρύτερη κοινωνική αποδοχή
- Ένταξη σε ομάδες
- Αναζήτηση προτύπων – ινδαλμάτων
- Μιμητισμός
- Κοινωνική αντιδραστικότητα
- Τάση απεξάρτησης και συγκρούσεις με γονείς

✎ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

A. Εκπαίδευση:

- Μεγάλος φόρτος εργασίας και περιορισμένος ελεύθερος χρόνος
- Βαθμοθηρικό και ανταγωνιστικό πνεύμα
- Αυξημένο άγχος για τις εισαγωγικές εξετάσεις
- Παρωχημένες γνώσεις
- Αναποτελεσματικές μέθοδοι διδασκαλίας
- Ελλιπής υλικοτεχνική υποδομή
- Σχέσεις με παιδαγωγούς

B. Επάγγελμα – Εργασία:

- Αγωνία για επαγγελματική αποκατάσταση, φόβος ανεργίας
- Ανύπαρκτος επαγγελματικός προσανατολισμός
- Αναξιοκρατία – Ρουσφετοκρατία – Ευνοιοκρατία

Γ. Οικογένεια:

- Αδιαφορία για γονείς
- Χάσμα γενεών (διαφωνίες, ένταση, οξύτητα, συγκρούσεις)
- Φυγή από την οικογενειακή εστία
- Ενδοοικογενειακή βία

Δ. Κοινωνική πραγματικότητα:

- Δυσκολία προσαρμογής στο κοινωνικό περιβάλλον
- Αντίδραση προς το κοινωνικό κατεστημένο
- Απολιτική στάση, απογοήτευση από τη λειτουργία του πολιτικού συστήματος
- Προβληματικές φιλικές και ερωτικές σχέσεις
- Επιβλαβείς έξεις (τοξικομανία, αλκοολισμός κ.λπ.)
- Παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αυταρχισμός εξουσίας
- Πόλεμοι
- Τρομοκρατία
- Ρατσισμός, ξενοφοβία
- Διεθνή προβλήματα (οικολογική καταστροφή, υποσιτισμός, οικονομική κρίση κ.λπ.)

ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

✎ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

- Παρέχει στον άνθρωπο ευκαιρίες σωματικής ανάπαυσης και ανάτασης από τον εργασιακό κάματο
- Συμβάλλει στην πνευματική αναβάθμιση του ατόμου μέσα από την ενασχόληση του τελευταίου με (επι)μορφωτικές δραστηριότητες, που διευρύνουν τους μορφωτικούς του ορίζοντες αλλά και τον χαλαρώνουν διανοητικά
- Συντελεί στην ψυχ(ολογ)ική ανάκαμψη και ανατροφοδότηση του ανθρώπου, καθώς ο τελευταίος απομακρύνεται (έστω και προσωρινά) από αγχογόνους παράγοντες και καταστάσεις
- Προσφέρει στο άτομο απεριόριστες δυνατότητες για ψυχαγωγία σύμφωνα με τις προσωπικές του επιλογές και κριτήρια
- Συνεισφέρει στην καλλιέργεια των κοινωνικών σχέσεων και τη σύσφιγξη των διαπροσωπικών δεσμών, καθώς κάτι τέτοιο είναι δυσχερές εντός του ασφυκτικού επαγγελματικού/ εργασιακού πλαισίου
- Δίνει τη δυνατότητα στον πολίτη να διεκπεραιώσει δημόσιες υποθέσεις του και προσωπικές του υποχρεώσεις
- Προσφέρει στον άνθρωπο τη δυνατότητα να εκλεπτύνει τα καλαισθητικά του κριτήρια μέσα από καλλιτεχνικές ενασχολήσεις και να έλθει σε επαφή με διάφορες εστίες πολιτισμού
- Οριοθετεί τον απαραίτητο χωροχρόνο, για να εκδιπλώσει ένας άνθρωπος τις δημιουργικές του ικανότητες και να ξεφύγει από το συχνά ασφυκτικό και τυποποιημένο πλαίσιο εργασίας του

✎ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

- Η οικονομική δυσχέρεια πολλών οικογενειών στη σύγχρονη εποχή, που εξαναγκάζει ορισμένα μέλη της να αποκτούν μια δεύτερη εργασία ή μερική απασχόληση
- Το υλιστικό και καταναλωτικό πνεύμα της σύγχρονης εποχής, που ωθεί πολλά άτομα να επιμηκύνουν το χρόνο εργασίας τους, για να έχουν μεγαλύτερα υλικά κέρδη
- Η φιλοδοξία πολλών ανθρώπων να καταξιωθούν επαγγελματικά, γεγονός που τους εξωθεί να εργάζονται πέραν του συνήθους ωραρίου, καθώς και η ευσυνειδησία πολλών εργαζομένων που σε έκτακτες καταστάσεις καλούνται να εργαστούν υπερωριακά
- Οι επαγγελματικές υποχρεώσεις του ατόμου (στην περίπτωση των μαθητών, οι σχολικές) που δεν μπορούν να καλυφθούν στον εργάσιμο χρόνο και χώρο (στην περίπτωση των μαθητών, στο σχολείο) και επιβάλλεται να καλυφθούν στον ελεύθερο χρόνο του ατόμου
- Ο έντονος ανταγωνισμός σε επαγγελματικό επίπεδο (στην περίπτωση των μαθητών ο ανταγωνισμός αφορά την είσοδο σε ΑΕΙ και ΤΕΙ) που υποχρεώνει τα άτομα να αφιερώνουν πολύ από τον ελεύθερο χρόνο τους για περαιτέρω ενασχόληση με το αντικείμενό τους (στην περίπτωση των μαθητών με τη σχολική ύλη για τις πανελλαδικές εξετάσεις)
- Οι συμβατικές υποχρεώσεις του ανθρώπου, που προκύπτουν από την κοινωνική δεοντολογία
- Οι οικογενειακές ευθύνες ενός ατόμου, που τον δεσμεύουν σε συγκεκριμένες δραστηριότητες

✎ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΝΟΘΑΣ ΚΑΙ ΓΝΗΣΙΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

A. Η γνήσια ψυχαγωγία:

- Στοχεύει στη σύμμετρη ανάπτυξη των τριών υποστάσεων του ατόμου (ψυχή, πνεύμα και σώμα)
- Είναι αυθόρμητη και πηγαία
- Συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του ατόμου
- Βασίζεται σε διαχρονικής αξίας πρότυπα δράσης και συμπεριφοράς αλλά και δημιουργεί καινούργια
- Επιφέρει την εσωτερική γαλήνη και προσφέρει εναύσματα για γόνιμο προβληματισμό και περισυλλογή
- Καλλιεργεί τις διαπροσωπικές σχέσεις και συντελεί στην ενεργοποίηση του ατόμου σε ποικίλους τομείς του συλλογικού βίου

B. Η νόθα ψυχαγωγία:

- Διασπά την ενότητα του ανθρώπου και ικανοποιεί πρωτίστως τις υλικές (σωματικές) ανάγκες του
- Είναι ετεροκατευθυνόμενη και ψευδεπίγραφη
- Συντείνει στην αλλοτρίωση και την απομόνωση του ανθρώπου
- Στηρίζεται πάνω σε εφήμερα είδωλα και ικανοποιεί πρόσκαιρες επιθυμίες
- Οδηγεί σε αρκετές περιπτώσεις το άτομο σε επικίνδυνες για την ψυχική και σωματική του υγεία ατραπούς
- Προκαλεί κορεσμό στον άνθρωπο, ο οποίος συχνά καταλήγει στην κατάθλιψη και την πλήξη και διακατέχεται από ένα διαρκές αίσθημα ανικανοποίητου
- Αδρανοποιεί και παθητικοποιεί τον άνθρωπο, απονεκρώνοντας τις δημιουργικές του δυνάμεις

✎ ΜΟΡΦΕΣ ΓΝΗΣΙΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

- Η ανάγνωση βιβλίων
- Ο αθλητισμός
- Η επαφή με τις καλές τέχνες (θέατρο, κινηματογράφος, μουσική, επισκέψεις σε μουσεία και πινακοθήκες, χορός)
- Η επικοινωνία και συναναστροφή με φιλικά πρόσωπα
- Η συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις
- Τα ταξίδια
- Η επαφή με τη φύση
- Οι ερασιτεχνικές ενασχολήσεις (χόμπι)

✎ ΜΟΡΦΕΣ ΝΟΘΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

- Παρακολούθηση χαμηλής ποιότητας πολιτιστικών έργων (εμπορικό θέαμα ή ακρόαμα, προγράμματα ευτελούς αισθητικής)
- Ηλεκτρονικά παιχνίδια
- Η εκτόνωση στο γήπεδο μέσω εκδηλώσεων χουλιγκανισμού
- Τα νυχτερινά κέντρα με το – τουλάχιστον – αμφίβολης ποιότητας πρόγραμμα
- Τα τυχερά παιχνίδια
- Η καταφυγή σε τεχνητούς παραδείσους με τη χρήση επικίνδυνων για τη σωματική και πνευματική υγεία ουσιών (τοξικομανία, αλκοολισμός)

✎ ΑΙΤΙΑ ΡΟΠΗΣ ΝΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗ ΝΟΘΑ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

- Η καταλυτική επιρροή της «κουλτούρας της διασκέδασης» και των προτύπων της που προβάλλονται από τα Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας και τη διαφήμιση
- Η μαζοποίηση και η τυποποίηση των σύγχρονων καιρών, που προωθούν την ομοιομορφία και την ισοπεδωτική εξωτερική εμφάνιση και συμπεριφορά των ατόμων
- Το ασφυκτικό πλαίσιο και οι ταχύτατοι ρυθμοί ζωής του σύγχρονου ανθρώπου που τον οδηγούν στην επιλογή «ψυχαγωγικών» λύσεων χωρίς ανάγκη για προβληματισμό και κινητοποίηση της σκέψης
- Η νομοτελειακή τάση των νέων να ακολουθούν τα ρεύματα της εποχής τους και η αντίδρασή τους στο διδακτισμό των μεγαλύτερων που υποδεικνύουν τρόπους ψυχαγωγίας συχνά ασύμβατους προς τα σημερινά δεδομένα
- Οι συνθήκες ζωής στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις αλλά και οι αυξημένες υποχρεώσεις των νέων που τους εξαναγκάζουν να μένουν πολύ χρόνο εντός της οικίας τους και να απασχολούνται εκεί

✎ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΡΟΠΗΣ ΝΕΩΝ ΠΡΟΣ ΝΟΘΑ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

- Κλωνισμός της σωματικής και ψυχικής υγείας
- Αίσθημα κορεσμού και πλήξης
- Χαλάρωση της ηθικής αντίστασης στους πειρασμούς
- Οικονομική αφαίμαξη ή ακόμη και καταστροφή
- Ενδεχόμενος ποινικός κολασμός του ατόμου
- Αδρανοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων του ανθρώπου
- Παθητικοποίηση και αποξένωση

ΜΙΜΗΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΤΥΠΑ

✎ ΟΡΙΣΜΟΙ ΜΙΜΗΣΗΣ ΜΙΜΗΤΙΣΜΟΥ

Η μίμηση είναι εγγενές χαρακτηριστικό των ανθρώπων και ιδιαίτερα των νέων, οι οποίοι δεν έχουν διαμορφώσει ακόμη την προσωπικότητά τους. Συχνά η μίμηση γίνεται άγνοος μιμητισμός, που αλλοτριώνει την προσωπικότητα των νέων και αποτελεί ανασχετικό παράγοντα για την πρόοδο της κοινωνίας.

Μιμητισμός είναι η μηχανική και άκριτη αντιγραφή στοιχείων ενός προσώπου ή μιας ανθρώπινης συμπεριφοράς, που αλλοτριώνει και ετεροκατευθύνει το άτομο.

✎ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΜΙΜΗΣΗΣ ΜΙΜΗΤΙΣΜΟΥ

Η μίμηση και ο μιμητισμός εμφανίζονται στα εξής πεδία:

- Κοινωνικό πεδίο: Συμπεριφορά, συνήθειες, τρόπος ένδυσης, τρόποι διασκέδασης, γλώσσα, καταναλωτικές αγορές
- Εθνικό πεδίο: Προγονοληξία, προοδοπληξία, ξενομανία
- ΗθικόΠνευματικό πεδίο: Αξίες, αρχές, ιδέες, τρόπος σκέψης

Η γνήσια μίμηση υποδηλώνει ότι κάποιο άτομο συνειδητά επιλέγει τα θετικά στοιχεία μιας συμπεριφοράς και, αναλύοντάς τα, τα μεταλλάσσει σε προσωπικά στοιχεία, αναπόσπαστα κομμάτια της προσωπικότητάς του. Έτσι, η μίμηση σημαίνει αυτοέκφραση, ενώ ο μιμητισμός σημαίνει στείρα απομίμηση και αλλοτρίωση.

✎ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΜΙΜΗΤΙΣΜΟΥ

A. Εσωγενή:

- Οι νέοι αναζητούν πρότυπα γιατί θέλουν να ικανοποιήσουν την έμφυτη ορμή τους για αναγνώριση των ικανοτήτων τους
- Οι νέοι είναι εύπλαστοι, εύπιστοι, άπειροι, επιρρεπείς, εντυπωσιάζονται εύκολα και έχουν την ανάγκη της καταξίωσης
- Η επικράτηση της «ήσσονος προσπάθειας» οδηγεί πολλούς εφήβους στο μιμητισμό και όχι στην αυτοέκφραση
- Οι νέοι άνθρωποι είναι συνήθως ανώριμοι και ανασφαλείς και πιστεύουν ότι θα βελτιώσουν τον εαυτό τους προσλαμβάνοντας ανεπεξέργαστα, αλλότρια στοιχεία
- Όσοι μιμούνται άκριτα πιστεύουν πως θα αποκτήσουν αυτοπεποίθηση μέσω της ταύτισής τους με κοινώς αποδεκτά πρότυπα

B. Εξωγενή:

- Η βιομηχανοποίηση της εκπαίδευσης, στείρα αποστήθιση και τον «παπαγαλισμό», η εξειδίκευση της γνώσης, καταλύουν τη σφαιρικότητα και την αυτενέργεια
- Η εμπορευματοποίηση των Μ.Μ.Ε., η πλήρης παθητικοποίηση και αδράνεια του νου, η πλύση εγκεφάλου από τη διαφήμιση, κατασκευάζουν είδωλα, και μαζί με τα προβαλλόμενα προϊόντα επιβάλλουν και μοντέλα συμπεριφοράς
- Ο βιομηχανοποιημένος τρόπος ζωής, οι ευκολίες ανέσεις που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογική εξέλιξη, οι πολλαπλές απαιτήσεις της ζωής, δεν αφήνουν περιθώρια για αφομοίωση, κριτικό έλεγχο
- Ο καταναλωτισμός έκανε τους ανθρώπους να ταυτίζονται με το «έχειν» με το «είναι» και να λειτουργούν με το δόγμα: «είσαι ό,τι δείχνεις» και να προσπαθούν να αποκτήσουν ταυτότητα μέσω του «φαίνεσθαι», της επίδειξης, της ακριβής και εκκεντρικής εμφάνισης κάποιων επώνυμων «σταρ» της εποχής
- Η τεχνητή «ανάγκη» προσαρμογής στη μόδα και το μοντέρνο, ο αλλοτριωτικός τρόπος ζωής στις μεγαλουπόλεις, η ρευστότητα και η διαλυτικότητα της εποχής μας, απογυμνώνει το σύγχρονο άνθρωπο από υψηλές αξίες
- Οι ανταγωνιστικές διαπροσωπικές σχέσεις πείθουν το νέο πως η επιβίωση προϋποθέτει την αποδοχή των κυρίαρχων κανόνων συμπεριφοράς

✎ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΙΜΗΤΙΣΜΟΥ

- Απουσιάζουν ο προβληματισμός και η επεξεργασία των μηνυμάτων, τυποποιείται η γνώση, περιορίζονται οι πνευματικοί ορίζοντες και η κριτική ικανότητα του ανθρώπου
- Ο άνθρωπος συχνά χειραγωγείται, αποπροσανατολίζεται και χάνει την πνευματική του ελευθερία
- Ο μιμητισμός εμποδίζει την ενδοσκόπηση, το διάλογο με τον εαυτό μας, την αυτοκριτική
- Ο μιμητισμός προκαλεί άγχος, ανασφάλειες, φοβίες, που καταλύουν την εσωτερική γαλήνη και ισορροπία.
- Οι ανούσιες διασκεδάσεις οδηγούν στην ψυχοκτονία, συνθλίβουν την αγωγή της ψυχής και οδηγούν στην απώλεια της ψυχικής ελευθερίας
- Ο μιμητισμός οδηγεί στην κοινωνική στασιμότητα, γιατί κυριαρχούν φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας και καλλιεργείται ο ρατσισμός.
- Με το μιμητισμό οι νέοι συχνά αδιαφορούν για τους νόμους, κατάπατούν και υπονομεύουν τις κοινωνικές ελευθερίες
- Ο μιμητισμός οδηγεί είτε στην αδιαφορία για τα κοινά είτε στην τυφλή κομματικοποίηση και στην αναξιοκρατία που καταλύει την ισοτιμία και την ισονομία
- Η δουλική αντιγραφή καταργεί την πολιτιστική δημιουργία, γιατί οι καλλιτέχνες υποτάσσονται στη μαζική κατανάλωση και παραγωγή έργων, συντελεί στη στράτευση της επιστήμης σε κρατικά ή ιδιωτικά συμφέροντα και στην εμπορευματοποίηση του αθλητισμού
- Η γλωσσική ξενομανία τυποποιεί την ομιλούμενη γλώσσα και οδηγεί σταδιακά στη συρρίκνωση των όρων που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή επικοινωνία
- Ο μιμητισμός είτε με τη μορφή της προοδοπληξίας είτε με τη μορφή της προγονοπληξίας, καλλιεργεί εξάρσεις, αφού δημιουργούνται μαζικές υστερίες και αναβιώνουν εθνικισμοί, που εμποδίζουν την αρμονική συνύπαρξη των λαών, αλλά και χάνονται οι συνεκτικοί δεσμοί του έθνους, με αποτέλεσμα να επέρχεται η πολιτιστική αλλοτρίωση και να φαλκιδεύεται η εθνική φυσιογνωμία

✎ ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ

Πρόσωπο, πράγμα ή κατάσταση που μπορεί να χρησιμεύσει ως υπόδειγμα για μίμηση. Η έννοια πρότυπο έχει τις εξής σημασίες:

1. Στην επιστήμη: Πρότυπο με μορφή μεθοδολογική.
2. Στην γλυπτική και αρχιτεκτονική : πρόπλασμα.
3. Στις εικαστικές τέχνες: πρόσωπο προς για αναπαράσταση.
4. Στην τεχνολογία : τεχνικό μέσο ή τεχνητό δημιούργημα
5. Στην κοινωνική ζωή : α) Πρότυπο μπορεί να αποτελέσει ο άνθρωπος, που είναι πρότυπο ήθους αρετής. β) Πρότυπο μπορεί να αποτελέσει ένας τρόπος ζωής, σκέψης ή συμπεριφοράς.

Το πρότυπο διαφέρει από το είδωλο. Το είδωλο καθιερώνεται από το συναίσθημα, έχει προσωρινή γοητεία και γρήγορα χάνει το κύρος του. Το πρότυπο, αντίθετα, διαθέτει σταθερή και διαχρονική αξία.

Τα πρότυπα διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στη ζωή μας. Οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν κάποιο πρότυπο, σύμφωνα με το οποίο ρυθμίζουν τις ενέργειές τους και τη συμπεριφορά τους. Με τον τρόπο αυτό τα πρότυπα γίνονται οδηγοί της κοινωνίας.

✎ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Τα πρότυπα είναι κίνητρο δράσης και προόδου, που παρέχουν τη δυνατότητα στα άτομα να τα μιμούνται και να τα ακολουθούν, κάνοντας κάτι αξιόλογο στη ζωή τους.

Η ύπαρξη προτύπων (ειδώλων) βλάπτει όμως, όταν η μίμηση είναι δουλική και περιορίζεται ο προσωπικός τρόπος έκφρασης, η ελευθερία στις επιλογές, πρωτοβουλία και η αυτενέργεια από τα άτομα που ακολουθούν ή θαυμάζουν κάποιο πρότυπο.

✎ ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

- Καλά (θετικά): Οδηγούν στη βελτίωση του ανθρώπου και της ζωής του
- Κακά (αρνητικά): Έχουν καταστρεπτικές συνέπειες για το άτομο και για τη ζωή του

✎ ΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το κυρίαρχο πρότυπο της σύγχρονης εποχής είναι αυτό του «οικονομικού/ υλιστικού/ καταναλωτικού ανθρώπου» (homo economicus/ homo consumens). Το πρότυπο αυτό προβάλλει την υλιστική αντίληψη της ζωής, τον υλικό ευδαιμονισμό, την απόκτηση υλικών αγαθών, την καταναλωτική μανία, την «άνετη» και πολυτελή ζωή με την υπερεπάρκεια προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, την επιβολή του lifestyle, την ανάγκη της – έστω και επιφαινόμενης – «επιτυχίας» (συχνά με κάθε τίμημα) και προκαλεί άγχος, αγωνία, πλήξη, και ανασφάλεια από τον αγώνα για την ικανοποίησή του.

✎ ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Α. Αθλητικά πρότυπα – είδωλα: Αθλητές με υψηλές επιδόσεις εκ φράζουν τα όνειρα των νέων για κοινωνική ανάδειξη, τον εύκολο πλουτισμό και την επιτυχία

Β. Καλλιτεχνικά (πρότυπα) – είδωλα: Στο χώρο της τέχνης, του θεάτρου, της μουσικής, του κινηματογράφου, του χορού, υπάρχουν άτομα που ασκούν τεράστια επίδραση στους νέους

Γ. Οικογενειακά πρότυπα: Οι γονείς και οι συγγενείς, λόγω της σημαντικής συμβολής τους στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του νέου συνηθέστατα αποτελούν και πρότυπα γι' αυτόν

Δ. Σχολικά πρότυπα: Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές σε αρκετές περιπτώσεις χάρη στην προσωπικότητά τους ασκούν μεγάλη επιρροή αλλά και γοητεία στους μαθητές

Ε. Πολιτικά (πρότυπα) – είδωλα: Πολιτικοί ηγέτες συγκινούν τους νέους με την ευγλωττία τους και την πειθώ τους, τους συναρπάζουν και συχνά τους φανατίζουν (Τα πρότυπα, επίσης, μπορεί να είναι άυλα, δηλαδή ιδεολογίες και πολιτικά συστήματα)

ΣΤ. (Πρότυπα) είδωλα του υποκόσμου: Άτομα του ηρωοποιούνται και αποκτούν πλούτο, δελεάζουν και επηρεάζουν τους νέους που τους μιμούνται τυφλά.

✎ ΠΟΤΕ ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΩΦΕΛΟΥΝ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

Τα πρότυπα ωφελούν τους νέους όταν:

- έχουν πνευματική και ηθική συγκρότηση
- προβάλλουν ηθικές και κοινωνικές αρετές
- προέχουν την αναγνώριση και την εκτίμηση του κόσμου
- συντελούν στην άνοδο του κοινωνικού επιπέδου ενός λαού
- οδηγούν τους νέους στην αυτογνωσία και στην αυτοκριτική
- έχουν ευεργετική επίδραση στη ζωή
- προβάλλουν υψηλά ιδανικά και ανθρωπιστικά οράματα
- διαμορφώνουν το χαρακτήρα και καλλιεργούν την προσωπικότητα του νέου
- συμβάλλουν στη δημιουργία ελεύθερων και υπεύθυνων νέων
- καλλιεργούν την εθνική συνείδηση του νέου

✎ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΚΑΛΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Τα καλά (θετικά ή υγιή) πρότυπα :

- Προβάλλουν ηθικοκοινωνικές αρετές
- Εμφυσούν ιδανικά και οράματα στους νέους
- Γεννούν την εμπιστοσύνη, την αυτοπεποίθηση και την αισιοδοξία
- Ασκούν ευεργετική επίδραση στη ζωή
- Συμβάλλουν στη σύμμετρη διαμόρφωση της προσωπικότητας
- Συντελούν στη ανύψωση της κοινωνίας και την ανάπτυξη του πολιτισμού
- Οδηγούν το άτομο στην καταξίωση

✎ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΚΑΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Τα κακά (αρνητικά ή νοσηρά) πρότυπα:

- Προκαλούν φανατισμό ή προσωπολατρία
- Αλλοτριώνουν τη βούληση του νέου ατόμου και το οδηγούν σε ανήθικες πράξεις
- Στερούν την ελευθερία, την πρωτοβουλία και την αυτενέργεια από τα άτομα που ακολουθούν κάποιο πρόσωπο
- Εμποδίζουν την πρόοδο, αφού παρακινούν σε μίμηση και όχι σε δημιουργική πρωτοβουλία
- Καλλιεργούν πάθη

✎ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΚΑΛΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

- Σωστή οικογενειακή αγωγή
- Ανθρωπιστική παιδεία
- Πολιτισμένο κοινωνικό περιβάλλον
- Φωτισμένη πνευματική ηγεσία

ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΜΟΔΑ

✎ ΟΡΙΣΜΟΣ

Μόδα ονομάζεται ο τρόπος ζωής μιας εποχής, ιδιαίτερα ο τρόπος ενδυμασίας και καλλωπισμού των ανθρώπων. Στην εποχή μας μόδα είναι και το πνεύμα της καταναλωτικής αντίληψης και ιδεολογίας. Ο όρος μόδα προέρχεται ετυμολογικά από τη γαλλική λέξη «mode», η οποία σημαίνει «τρόπος».

✎ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ

- Η αστάθεια και το εφήμερο
- Η υπερβολή στις αγορές
- Η τυραννική επιβολή
- Η έλλειψη καλαισθησίας
- Η ομοιομορφία, η ομοιοτυπία και η μαζικοποίηση
- Η ισοπέδωση των ατομικών ιδιαιτεροτήτων
- Τα αμφισβητούμενα πρότυπα εμφάνισης και συμπεριφοράς
- Η κερδοσκοπία σε βάρος του καταναλωτικού κοινού

✎ ΑΙΤΙΑ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ

Α. Οικονομικά:

- Το οικονομικό μοντέλο των βιομηχανικών κοινωνιών που δημιουργεί παροδικά και εφήμερα πρότυπα, για να διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον του καταναλωτή και να αυξάνει την κατανάλωση
- Τη μόδα ενισχύουν η διαφήμιση, που δημιουργεί πλασματικών αναγκών, και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, που επιτρέπει την αγορά προϊόντων μόδας
- Οι οικονομικές επιδιώξεις και η άμετρη τάση για πλουτισμό
- Ο έντονος οικονομικός ανταγωνισμός εξαιτίας της πληθώρας νέων παραγόμενων προϊόντων

Β. Κοινωνικά:

- Η κοινωνική διαφοροποίηση στις δυτικές κυρίως χώρες
- Οι άνθρωποι – καταναλωτές, ανταγωνίζονται για τις πιο εντυπωσιακές αγορές, προκειμένου να επιτύχουν κοινωνική αναγνώριση και θαυμασμό

Γ. Ιδεολογικά:

- Ο άνθρωπος να αναζητά το νόημα της ζωής σε ό, τι πρόσκαιρα προβάλλεται ως πρότυπο από την καταναλωτική κοινωνία
- Η έλλειψη χαράς, δημιουργικότητας και ικανοποίησης δημιουργεί στον άνθρωπο την εντύπωση ότι η μόδα μπορεί να αναπληρώσει το συναισθηματικό κενό που βιώνει

Δ. Πνευματικά:

- Ο εφησυχασμός και η πνευματική αδράνεια αποπροσανατολίζουν τον άνθρωπο και τον καθιστούν επιρρεπή στη μόδα.

Ε. Αισθητικά:

- Η άμβλυση των αισθητικών κριτηρίων καθιστά δεκτικό στην ασχήμια ή στη δυσμορφία των εφήμερων αγαθών που η εποχή μας θεωρεί «must»

ΣΤ. Ηθικά:

- Η έλλειψη εσωτερικών σταθερών και η αμφισβήτηση των ηθικών αξιών αφαιρεί από τον άνθρωπο τις ηθικές αντιστάσεις, με συνέπεια να παρασύρεται εύκολα από τα πρότυπα της μόδας
- Οι προσωπικές αδυναμίες και τα συμπλέγματα κατωτερότητας δεν επιτρέπουν τη διαμόρφωση ανθρώπων με ηθική ελευθερία και αυτοάμυνα και ολοκληρωμένη προσωπικότητα

Ζ. Ψυχικά:

- Οι ψυχολογικές ανάγκες, φιλαρέσκεια, η ανάγκη αυτοεπιβεβαίωσης σχετίζονται με τη διοχέτευση και την έμμεση εξωτερίκευση του ερωτικού ενστίκτου
- Η επιθυμία της αλλαγής και η εκπλήρωση των ψυχολογικών αναγκών με την απόκτηση υλικών αγαθών και υπηρεσιών που θεωρούνται «in» και προσδίδουν στον κάτοχό τους αίγλη και κύρος

✎ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ

A. Σε ατομικό επίπεδο:

- Άγχος και ανασφάλεια από τα άτομα που αδυνατούν να ανταποκριθούν στις προδιαγραφές της μόδας
- Υποβολή του ατόμου σε βασανιστικές και συχνά επικίνδυνες μορφές σωματικής «αγωγής» (νευρική ανορεξία, εξαντλητική γυμναστική κ.λπ.)
- Απώλεια ψυχολογικής ελευθερίας και περιορισμός της προσωπικής αυτονομίας και βούλησης
- Μαζοποίηση, τυποποίηση, παθητικοποίηση και χειραγώγηση του ατόμου
- Οικονομική αφαίμαξη του ατόμου και ανεπάρκειά του να καλύψει άλλες ουσιωδέστερες ανάγκες του
- Ευτελισμός και γελοιοποίηση του ανθρώπου που προσπαθεί να ακολουθήσει τα ρεύματα της μόδας, όταν αυτά δεν είναι σύστοιχα προς τη δική του αισθητική
- Αδιαφορία του ανθρώπου για την ηθική και πνευματική του καλλιέργεια
- Ανάπτυξη συμπλεγμάτων κατωτερότητας από όσους αδυνατούν να συμπορευθούν με τις επιταγές της μόδας και συνακόλουθη απομόνωσή τους από τον κοινωνικό τους περίγυρο

Β. Σε συλλογικό επίπεδο:

- Διοχέτευση μεγάλων χρηματικών ποσών σε αγορές με εξαιρετικά βραχυπρόθεσμη διάρκεια και δίχως επενδυτικό ορίζοντα (Μάλιστα, ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας, τα ποσά αυτά διοχετεύονται στο εξωτερικό εις βάρος της εθνικής οικονομίας και της ανάπτυξης της εγχώριας παραγωγής)
- Επικράτηση του αθέμιτου ανταγωνισμού, της ιδιοτέλειας, του εγωισμού και της αντίληψης πως ο άλλος είναι καλύτερος ή υπηρετεί καλύτερα τη μόδα
- Οι ανθρώπινες σχέσεις βασίζονται στο «έχειν» και όχι στο «είναι», με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να γίνονται υποκριτές και να ενδιαφέρονται μόνο για τη δημόσια εικόνα τους
- Νόθευση της πολιτιστικής ταυτότητας από την αλόγιστη εισαγωγή και κατανάλωση ξενόφερτων υλικών και πολιτιστικών προϊόντων
- Περιορισμός του ενδιαφέροντος για τα κοινά, αφού υπερισχύει η προώθηση του ατομικού συμφέροντος
- Εμπορευματοποίηση των διαπροσωπικών σχέσεων και απαξίωση του συναισθηματικού στοιχείου
- Υποβάθμιση των ηθικών κριτηρίων αξιολόγησης του ανθρώπου και της ποιότητας των ανθρώπινων και κοινωνικών σχέσεων

ΑΓΑΠΗΕΡΩΤΑΣ

✎ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Αγάπη είναι εκείνη η συναισθηματική κατάσταση που μας οδηγεί να προσφέρουμε, ως αποτέλεσμα της ελεύθερης εκλογής μας, και δεν καθορίζεται από τις ανάγκες μας. Η αγάπη όμως είναι και φαινόμενο επικοινωνίας. Άλλες φορές γινόμαστε πομπός κι άλλες δέκτης αγάπης. Γι' αυτό και είναι πολύ συνηθισμένο φαινόμενο ο ένας να ισχυρίζεται ότι αγαπά τον άλλο κι ο άλλος να το αμφισβητεί. Έτσι, από τη θέση του πομπού το κριτήριο της αγάπης είναι το συναίσθημα που νιώθουμε για τον άλλον. Από τη θέση του δέκτη το κριτήριο παύει όμως να είναι το συναίσθημά του, είναι πλέον η συμπεριφορά του προς εμάς.

✎ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

- Η αγάπη των παιδιών προς τους γονείς
- Η αγάπη των γονέων προς τα παιδιά
- Η αγάπη προς την πατρίδα (φιλοπατρία/πατριωτισμός)
- Η ερωτική αγάπη
- Η συγγενική αγάπη
- Η αγάπη προς το συνάνθρωπο (φιλαλληλία)
- Η αδελφική αγάπη
- Η φιλική αγάπη
- Η αγάπη προς τον εαυτό μας
- Η αγάπη προς το Θεό
- Η συναδελφική αγάπη
- Η αγάπη προς την παράδοση
- Η αγάπη προς τη φύση
- Η αγάπη προς ένα επάγγελμα
- Η αγάπη προς την τέχνη
- Η αγάπη προς την επιστήμη
- Η αγάπη προς μία ιδέα

✎ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

- η καθολικότητα, η απολυτότητα και η απουσία πνεύματος διακρίσεων
- η ανιδιοτέλεια και η αγνότητα των αισθημάτων και των προθέσεων
- η απουσία σκοπιμοτήτων και μικροϋπολογισμών
- η ανοχή και η ανεκτικότητα προς τη διαφορετικότητα
- η ανυπόκριτη εμπιστοσύνη και η απουσία της καχυποψίας
- η γενναιοδωρία, η μεγαλοψυχία και η καλοσύνη
- ο περιορισμός της κτητικότητας και ο σεβασμός στην αυτονομία της προσωπικότητας του άλλου
- η ανυπαρξία έπαρσης, εγωκεντρισμού και αλαζονείας
- η ψυχική συμμετοχή στη χαρά και στη λύπη του συνανθρώπου, που εκδηλώνεται ως συμπαράσταση.
- η διάθεση για συνγνώμη, η απουσία μνησικακίας, η ανεξικακία
- η διάθεση προσφοράς που φτάνει ως την αυτοθυσία και δεν αναζητεί δικαίωση και ανταλλάγματα

✎ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Α. Κοινωνικό επίπεδο:

- Συμβάλλει στη διαμόρφωση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων, που χαρακτηρίζονται από ανιδιοτέλεια, αφοσίωση, αμοιβαία εμπιστοσύνη και φιλική διάθεση
- Εξευγενίζει το συναισθηματικό κόσμο και διαμορφώνει το αναγκαίο κλίμα ψυχικής και συναισθηματικής επαφής, αμοιβαίας προσέγγισης και βαθύτερης επικοινωνίας, χωρίς ωφελμιστικά κριτήρια
- Αποδιώχνει την αίσθηση της μοναξιάς, αφού καλύπτει τις συναισθηματικές ανάγκες των ανθρώπων
- Περιστεύει την εγωκεντρική προσέγγιση των πραγμάτων και τον άκρατο ατομικισμό. Με το αίσθημα της αγάπης το άτομο απομακρύνεται από τα στενά πλαίσια του «εγώ» και μεταβαίνει προς το «εσύ».
- Αποτρέπει τον ανταγωνισμό και το συγκρουσιακό κλίμα στις διαπροσωπικές σχέσεις.

Β. Ψυχικό – Ηθικό επίπεδο:

- Συντελεί στην ψυχολογική ισορροπία του ατόμου
- Προσανατολίζει το άτομο στην αντιμετώπιση της ζωής με αισιόδοξη και ελπιδοφόρα διάθεση
- Ισχυροποιεί τις ψυχικές δυνάμεις του ανθρώπου, ενισχύοντάς τον εσωτερικό κόσμο του με υπομονή, εγκαρτέρηση και αντοχή
- Ηθικοποιεί τη συμπεριφορά του ατόμου, διαμορφώνοντας μια στάση ζωής που χαρακτηρίζεται από την ειλικρίνεια, την εντιμότητα, την αγνότητα των προθέσεων

Γ. Ιδεολογικό επίπεδο:

- Προσδίδει ουσιαστικό νόημα στη ζωή του ανθρώπου με την ανθρωπιστική προσέγγιση των πραγμάτων και τον προσανατολίζει στην κατάκτηση υψηλών αξιών και την πραγμάτωση ιδανικών
- Αποτρέπει τους διαχωρισμούς των ατόμων με κριτήριο τις ιδεολογικές τους αντιλήψεις
- Απομακρύνει τη δογματική προσκόλληση σε εγωκεντρικές αντιλήψεις, τη μισαλλοδοξία και το φανατισμό

Δ. Δημιουργικό επίπεδο:

- Αναδεικνύει τη δημιουργική διάθεση του ανθρώπου
- Αποτελεί πηγή καλλιτεχνικής έμπνευσης και δημιουργίας

Ε. Διεθνιστικό επίπεδο:

- Απαλλάσσει από αρνητικούς προϋδεασμούς, προκαταλήψεις και ρατσιστικές αντιλήψεις
- Καλλιεργεί πνεύμα ανοχής και ανεκτικότητας προς τη διαφορετικότητα
- Αναπτύσσει πνεύμα οικουμενικής και φιλειρηνικής συνείδησης

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ ΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ ΑΓΑΠΗΣ

- Η ποιότητα των ανθρώπινων σχέσεων, στις οποίες, στο πλαίσιο των σύγχρονων τεχνολογικά αναπτυγμένων καταναλωτικών κοινωνιών, κυριαρχούν:
- Ο άκρατος ατομικισμός
- οι εμπορευματοποιημένες, συμβατικές, επιφανειακές σχέσεις
- το ανταγωνιστικό πνεύμα
- η απροσωποποίηση
- το αίσθημα της μοναξιάς
- η εκμετάλλευση το συνανθρώπου ως μέσου για την επίτευξη ενός ιδιοτελούς στόχου
- Τα φαινόμενα ρατσισμού, φυλετικού και κοινωνικού, όπως:
 - η αρνητική αντιμετώπιση των μειονοτήτων και των μεταναστών,
 - η άνιση μεταχείριση των εκπροσώπων άλλων φυλών και εθνών σε πολλές χώρες,
 - η αναβίωση φασιστικών και νεοναζιστικών αντιλήψεων,
 - η απαξιοτική αντιμετώπιση και περιθωριοποίηση διάφορων κοινωνικών ομάδων (ναρκομανών, φορέων ή ασθενών με AIDS κ.λπ.),
 - η υποτιμητική στάση απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες
- Η παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, όπως:
 - η εκμετάλλευση των παιδιών
 - η άσκηση σωματικής και ψυχολογικής βίας
 - οι παράνομες φυλακίσεις και τα βασανιστήρια, που

- επιβάλλουν τα ολοκληρωτικά καθεστώτα
- η υποτιμητική/ προσβλητική αντιμετώπιση της γυναίκας, κυρίως στις υπανάπτυκτες χώρες.
- οι εστίες πολέμου σε διάφορα μέρη της Γης
- το φαινόμενο της ανεργίας
- Οι απάνθρωπες συνθήκες ζωής σε διάφορες περιοχές του πλανήτη, όπως:
 - προκλητικές ανισότητες, που περιθωριοποιούν μεγάλες μάζες πληθυσμών
 - πείνα, στερήσεις, εξαθλίωση
 - αναλφαβητισμός
- Η έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας, η οποία:
 - προκαλεί αισθήματα καχυποψίας, δυσπιστίας προς τους άλλους κι ακυρώνει την ανιδιοτελή προσέγγιση και επικοινωνία.
 - κλονίζει τις ανθρώπινες σχέσεις και καλλιεργεί το μίσος και την εχθρότητα.
- Η εμπορευματοποίηση της σύγχρονης ζωής που ωθεί το άτομο σε αγοραπωλησία, σωματική και πνευματική στο όνομα της αγάπης.
- Η υποβάθμιση και η άκρατη σχετικοποίηση των ηθικών αξιών, με αποτέλεσμα να μη διαθέτει ο σύγχρονος άνθρωπος ένα σταθερό σύστημα ηθικής συμπεριφοράς

✎ ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

- σεξουαλική αγωγή/ ενημέρωση
- προβλήματα ερωτικής επικοινωνίας με το άλλο φύλου
- υπερπληροφόρηση για ερωτικής φύσεως ζητήματα
- κοινωνικοί κανόνες και ερωτικές σχέσεις
- η ηθική διάσταση των ερωτικών σχέσεων
- η εμπορευματοποίηση των ερωτικών σχέσεων
- ερωτική αυτογνωσία

✎ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ

A. Σε ατομικό επίπεδο:

- μοναξιά
- χαμηλή αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση
- ανασφάλεια φόβος
- αυτοενοχοποίηση
- αίσθημα προσωπικής απόρριψης

B. Σε κοινωνικό επίπεδο:

- αδυναμία ουσιαστικής επικοινωνίας και συνεργασίας
- προστριβές συγκρούσεις

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

✎ ΟΡΙΣΜΟΣ

Τα λεξικά ορίζουν την οικογένεια ως ομάδα ανθρώπων που συνδέονται με δεσμούς συναισθηματικούς, αίματος ή γάμου και συνήθως κατοικούν κάτω από την ίδια στέγη. Είναι η πρώτη και διαχρονικότερη μορφή κοινωνικής οργάνωσης και πάνω σε αυτήν στηρίζεται ολόκληρη η οργανωμένη κοινωνία.

Ο θεσμός αυτός είναι πανάρχαιος και διατοπικός. Στο πέρασμα του χρόνου γνώρισε αλλαγές ως προς τον αριθμό των μελών του και τη δομή του. Στην κοινωνιολογία γίνεται λόγος για οικογένειες εκτεταμένες, πολυμελείς, πατριαρχικές, πολυγαμικές και μονογαμικές, πυρηνικές, μονογονεϊκές και «ανασυγκροτημένες», ανάλογα με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται.

✎ ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- Στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες καθώς και γενικότερα στην Ευρώπη επικρατεί κυρίως η πυρηνική οικογένεια ως αποτέλεσμα κοινωνικοοικονομικών συγκυριών. Αυτή αποτελείται από τους γονείς και το παιδί ή τα παιδιά. Στο πλαίσιο της, τόσο ο άνδρας όσο και η γυναίκα αναλαμβάνουν την οικονομική στήριξη και την αγωγή των παιδιών, επιλύουν από κοινού τα προβλήματα, ζουν με συντροφικότητα, σεβασμό και αλληλεγγύη (με την προϋπόθεση ότι λειτουργεί σωστά και εκπληρώνει τη αποστολή της).

- Άλλη μορφή οικογένειας θεωρείται η ελεύθερη συμβίωση, η οποία άρχισε να εμφανίζεται κατά τη δεκαετία του 1970 και υπήρξε αποτέλεσμα των αλλαγών στις κοινωνικές αξίες και τις αντιλήψεις των νέων για το γάμο, το διαζύγιο και τα εκτός γάμου παιδιά. Οι ελεύθερες συμβιώσεις αυξάνονται στην Ευρώπη συνεχώς, τουλάχιστον πριν το ζευγάρι αποκτήσει παιδιά (το ίδιο και στις Η.Π.Α. από τη δεκαετία του '80 και μετά).

- Συνήθης μορφή οικογένειας είναι η μονογονεϊκή η οποία σχηματίζεται μετά από το θάνατο το διαζύγιο, το χωρισμό, την εγκατάλειψη ή τη συναινετική αποχώρηση του ενός εκ των δύο συζύγων -

γονέων. Συνήθως αρχηγός είναι η μητέρα, αλλά αυξάνει και ο αριθμός των μονογονεϊκών οικογενειών με αρχηγό τοΝ πατέρα μόνο.

- Η διευρυμένη οικογένεια, στο πλαίσιο της οποίας συνυπάρχουν τρεις γενιές (παιδιά, γονείς, παππούδες), συναντάται σε αγροτικές περιοχές, όπου το μοίρασμα της γης θα σήμαινε τη μείωση της οικονομικής δύναμης των μελών της. Ωστόσο και εκεί αρχίζουν τα τελευταία χρόνια τα παιδιά να επιλέγουν να ζουν μακριά από τους γονείς τους.
- οι λεγόμενες «ανασυγκροτημένες» οικογένειες δημιουργούνται ύστερα από πρώτο γάμο ή εκ νέου γάμο ή από ελεύθερη συμβίωση ατόμων που είχαν παιδιά με προηγούμενους συντρόφους ή συζύγους.

✎ Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- Ικανοποιεί την ανάγκη του για συντροφιά, στις χαρές και τις λύπες, και υπέρβαση του αισθήματος της μοναξιάς (υπαρξιακής και κοινωνικής)
- Παρέχει αίσθημα ασφάλειας στα μέλη της και ιδιαίτερα στα παιδιά που ακόμη διαπλάθονται ως προσωπικότητες και έχουν ανάγκη να ανήκουν σε μια ομάδα και να λαμβάνουν αγάπη και φροντίδα.
- Στηρίζει τα μέλη οικονομικά καθώς οι εργαζόμενοι γονείς αναλαμβάνουν, από κοινού, τα έξοδα της συμβίωσης, του νοικοκυριού και φυσικά πρώτα και πάνω από όλα των παιδιών τους (υγεία, εκπαίδευση, ψυχαγωγία κλπ.).
- Τα μέλη της οικογένειας συνηθίζουν να υπακούουν εκούσια σε άτυπους κανόνες συμβίωσης, έτσι ώστε να συνυπάρχουν αρμονικά μεταξύ τους ενισχύοντας τις αρετές του σεβασμού στον συνάνθρωπο, της πειθαρχίας, στους θεσμούς και της αλληλοβοήθειας, με συνέπεια να σέβονται περαιτέρω τους κοινωνικούς κανόνες.

✎ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- η αύξηση του αριθμού των διαζυγίων
- η αύξηση του αριθμού των ζευγαριών που συμβιώνουν ελεύθερα
- η αμφισβήτηση του θεσμού του γάμου από τους νέους (κάτω των 30 ετών κυρίως)
- η αύξηση του αριθμού των παιδιών εκτός γάμου (με φυσικό ή τεχνητό τρόπο)
- η αύξηση του αριθμού των αμβλώσεων
- η ενδοοικογενειακή βία (κυρίως εις βάρος της γυναίκας)
- η κατακόρυφη αύξηση των κρουσμάτων βίας εις βάρος των παιδιών μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον (στενό και ευρύ)

✎ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- Η διαδικασία της εκπαίδευσης των παιδιών πραγματοποιείται εκτός οικογένειας στους ειδικούς παιδικούς σταθμούς, τα νηπιαγωγεία και σχολεία της χώρας
- Η φροντίδα της περίθαλψης των αδύναμων μελών, π.χ. των ατόμων τρίτης ηλικίας σε ειδικά ιατρικά κέντρα, κλινικές ή οίκους ευγηρίας
- Η ψυχαγωγία πραγματοποιείται εκτός σπιτιού σε εστιατόρια, καφετέριες, μουσικές σκηνές ή με φαγητό έτοιμο που είναι συχνά και πιο οικονομικό και δεν δεσμεύει τη νοικοκυρά πολλές ώρες στην κουζίνα
- Η αλλαγή των ηθικών αντιλήψεων επιτρέπει τις προγαμιαίες σχέσεις των ζευγαριών, τα διαζύγια και οι αμβλώσεις δεν καταδικάζονται από την κοινή γνώμη, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, οπότε οι πολίτες αποδεσμεύονται από ταμπού που καθόριζαν τις επιλογές τους
- Ο εργένης και ιδίως η εργένισσα όπως και ο/η διαζευγμένος/η δεν θεωρούνται αποτυχημένοι, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, και έτσι δεν προβαίνουν σε «συμβατικούς» γάμους για να αποφύγουν τον κοινωνικό στιγματισμό
- Η χειραφέτηση της γυναίκας στην επαγγελματική, πολιτική, κοινωνική ζωή της επιτρέπει να ζήσει χωρίς σύζυγοπροστάτη, εφόσον το επιθυμεί. Αλλά, ταυτόχρονα, επιβαρύνει τη γυναίκασύζυγο και μητέρα με τις βαριές ευθύνες της εργαζόμενης, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορεί πάντα να αντεπεξέρχεται στους πολλαπλούς ρόλους της και να παύει να είναι ο συναισθηματικός πόλος του «σπιτιού» όπως συνέβαινε στο παρελθόν.
- Πολλοί γονείς, για να ανταποκριθούν στις οικονομικές απαιτήσεις της σύγχρονης οικογένειας, υπερεργάζονται με συνέπεια να λείπουν πολλές ώρες από το σπίτι και να κλονίζεται, σταδιακά, η μεταξύ τους επαφή και επικοινωνία καθώς και η επαφή με τα ίδια τα παιδιά τους (έλλειψη θαλωρής στο σπίτι, απουσία διαλόγου και κοινής ψυχαγωγίας, αποξένωση)
- Η διεύρυνση του «χάσματος» των γενεών, που οφείλεται στις ραγδαίες ανακατατάξεις στο χώρο της επιστήμης και της τεχνολογίας που επηρεάζουν την οικονομία, την πολιτική, τις ιδεολογίες. Οι ταχύτατες αλλαγές αφομοιώνονται γρήγορα από τους νέους, αλλά όχι από τους ηλικιωμένους με αποτέλεσμα την ασυνεννοησία και τη σύγκρουση.

✎ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

- καλλιέργεια του σεβασμού ανάμεσα στους δύο συζύγους (π.χ. από το σύζυγο στη γυναίκανοικοκυρά)
- ισότιμη γονεϊκή ευθύνη (ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα και όχι άμετρη επιβάρυνση της δεύτερης)
- λήψη της απόφασης για γάμο με σύνεση και αίσθημα ευθύνης απέναντι στον εαυτό μας και το σύνολο
- οικονομική ενίσχυση των νέων ζευγαριών από το κράτος
- περισσότεροι και εκσυγχρονισμένοι παιδικοί σταθμοί στους χώρους εργασίας των γονέων, από την πολιτεία
- επιμορφωτικά σεμινάρια/ημερίδες προς τους γονείς σε όλα τα σχολεία της χώρας ή στους δήμους και τις κοινότητες (για τις ευθύνες της μητρότητας και της πατρότητας)
- ειδικό μάθημα «οικογενειακής αγωγής» για προγράμματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε και τα παιδιά να κατανοήσουν τη «δυναμική» της οικογένειας και να συμβάλουν αργότερα ως ενήλικες στην εξυγίανση του θεσμού

ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ

✎ ΟΡΙΣΜΟΣ

Διαφορές σχετικά με την αντίληψη του κόσμου, το νόημα της ζωής, το κύρος των αξιών και την καθημερινή συμπεριφορά ανάμεσα στη γενιά που βρίσκεται στο προσκήνιο της κοινωνικής δραστηριότητας και τη γενιά που ετοιμάζεται να την διαδεχτεί.

✎ ΑΙΤΙΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

- Επιτάχυνση ιστορικής εξέλιξης
- Ραγδαίες επικοινωνιακές, πληροφοριακές και τεχνολογικές εξελίξεις και αδυναμία μεγαλύτερων να τις ακολουθήσουν.
- Ριζική τάση αναθεώρησης των παραδοσιακών αξιών
- Εμπλουτισμός ερεθισμάτων εμπειριών για τις νέες γενιές
- Ευθύνη μεγαλύτερων για την οικονομική, πολιτική και πνευματική παρακμή
- Δογματισμός, ακαμψία και υποκρισία νέων και μεγαλύτερων
- Αναχρονιστικό σύστημα παιδείας
- Έλλειψη ελεύθερου χρόνου τόσο από την πλευρά των νέων όσο και από την πλευρά των μεγαλύτερων
- Αποκλεισμός των νέων από τις κοινωνικές διεργασίες
- Απομάκρυνση των νέων από την παράδοση, ξενομανία
- Ανεργία, ετεροαπασχόληση, υποαπασχόληση, περιορισμένες ευκαιρίες για επαγγελματική αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη των νέων
- Συγκρούσεις σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τις εκπαιδευτικές επιδόσεις ανάμεσα στα μεγαλύτερα και μικρότερα μέλη της οικογένειας
- Πρόωρη ωρίμανση των νέων
- Μεγαλοποίηση από την πλευρά των νέων της ατομικής πείρας τους
- Επαναστατική, αντιδραστική, επιπόλαιη νεανική φύση

✎ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ

- Έλλειψη κοινωνικής συνοχής και συνεργασίας
- Καθυστέρηση κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής και πολιτισμικής προόδου
- Κοινωνικές συγκρούσεις και αναταραχές
- Διάσπαση οικογενειακής συνοχής και υποβιβασμός του θεσμού της οικογένειας
- Άγονος διαχωρισμός παλαιού και νέου (αντί γόνιμου συγκερασμού)
- Αδυναμία αξιοποίησης του δυναμισμού των νέων και της πείρας των μεγαλύτερων
- Όξυνση ηλικιακού ρατσισμού

✎ ΤΡΟΠΟΙ ΓΕΦΥΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ

Α. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΥΣ:

- Αποβολή συντηρητισμού και δογματισμού
- Αποβολή διδακτικούσυμβουλευτικού ύφους (Αγωγή μέσα από το παράδειγμα)
- Απόδειξη της αξίας των μεγαλύτερων μέσα από τα έργα τους
- Ειλικρινής αυτοκριτική και αναγνώριση λαθών και αποτυχιών
- Κατανόηση των δυσκολιών των νέων
- Ουσιαστική, σύγχρονη, αποτελεσματική παιδεία
- Πίστη στη δύναμη των νέων
- Προώθηση νέων (επαγγελματική, κοινωνική, πολιτική, οικονομική)
- Μετριοπαθής και συγκαταβατική στάση απέναντι στους νέους
- Αντιμετώπιση των προβλημάτων επικοινωνίας με τους μεγαλύτερους με καλοπροαίρετο διάλογο

B. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ:

- Αποβολή επιπόλαιης, οξύθυμης, αντιδραστικής συμπεριφοράς
- Σεβασμός προς τους άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (ιδιαίτερα τους ηλικιωμένους)
- Ψύχραιμος εντοπισμός των αδυναμιών των μεγαλύτερων
- Ωριμη κριτική για τον κόσμο τον δημιουργημένο από τους μεγάλους
- Γόνιμος συγκερασμός νέων και παλαιών αντιλήψεων
- Αναγνώριση της πείρας των μεγαλύτερων
- Μετριοπαθής και υποχωρητική στάση έναντι των μεγάλων
- Αντιμετώπιση των προβλημάτων επικοινωνίας με τους νέους με καλοπροαίρετο διάλογο

ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

✎ ΟΡΙΣΜΟΣ

Ως τρίτη ηλικία ορίζεται το χρονικό διάστημα από τα 60 έτη έως το βιολογικό θάνατο ενός ανθρώπου. Ο προσδιορισμός είναι περισσότερο μεθολογικός και συμβατικός, αφού σε παλαιότερες εποχές απαρχή της τρίτης ηλικίας ήταν τα 50 έτη.

Τα άτομα της τρίτης ηλικίας αντιμετώπιζονταν από τα αρχαία χρόνια με ιδιαίτερο σεβασμό σε όλες ανεξαιρέτως τις κοινωνίες. Θεωρούνταν πρόσωπα άξια προσοχής, λόγω της αδιαμφισβήτητης πείρας τους, και η κοινωνική θέση τους ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Συμμετείχαν στα κέντρα εξουσίας («γερουσία», «γεροντική») και η άποψή τους είχε ξεχωριστό κύρος στη λήψη αποφάσεων από την κοινότητα. Οι ηλικιωμένοι παλαιότερα έμεναν συνήθως μαζί με τα παιδιά τους και είχαν βαρύνοντα λόγο στις οικογενειακές υποθέσεις.

✎ Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Οι ηλικιωμένοι στη σημερινή εποχή αντιμετωπίζουν μία αντιφατική στάση από το κοινωνικό σύνολο. Από τη μία πλευρά, βιώνουν μια απαξιωτική και ενίοτε περιφρονητική συμπεριφορά από τις νεότερες γενιές, αλλά, από την άλλη, έχουν πλέον πρωτοφανείς σε σχέση με το παρελθόν δυνατότητες να απολαύσουν τη ζωή και τα αγαθά της.

Η θετική πλευρά της θέσης της τρίτης ηλικίας στις σύγχρονες κοινωνίες εκφάίνεται από:

- την επιμήκυνση του μέσου όρου ζωής χάρη στα επιτεύγματα των ιατρικών και βιολογικών επιστημών
- την αντιμετώπιση πολλών ασθενειών και δυσλειτουργιών που συνδέονταν με το γήρας από την επιστήμη και τη συνακόλουθη σωματική και ψυχική αναζωογόνηση των ηλικιωμένων
- την εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων από την οργανωμένη Πολιτεία για τη συμμετοχή των ηλικιωμένων σε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής (προγράμματα άθλησης, ομαδικές εκδρομές, χώροι συνάντησης και ψυχαγωγίας, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις κ.λπ.)

- τη συμμετοχή και παρουσία πολλών ατόμων της τρίτης ηλικίας σε δραστηριότητες που απαιτούν σθένος, πνευματική διαύγεια, τόλμη, αποφασιστικότητα και πάθος για τη ζωή, τη δράση και την περιπέτεια (π.χ. πτήσεις υπερηλίκων στο διάστημα, έντονη δραστηριοποίηση ηλικιωμένων στον πολιτικό στίβο, κατάρριψη παγκόσμιων ρεκόρ από άτομα τρίτης ηλικίας κ.λπ.)
- Στους αντίποδες, η αρνητική πλευρά της θέσης των ηλικιωμένων στις σύγχρονες κοινωνίες εκφάινεται από:
- την περιθωριοποίηση των ατόμων τρίτης ηλικίας στον οικογενειακό βίο (εγκατάλειψη ηλικιωμένων γονέων σε οίκους ευγηρίας, αποκλεισμός ηλικιωμένων από τα οικογενειακά συμβούλια κ.λπ.)
- την έλλειψη σεβασμού και τη συχνά περιφρονητική συμπεριφορά από την πλευρά των νέων προς τους πρεσβύτερους
- την απαξιωτική αντιμετώπιση των ικανοτήτων των ηλικιωμένων σε πολλούς τομείς του συλλογικού βίου
- Στα παραπάνω αρνητικά φαινόμενα συντελούν παράγοντες όπως:
- τα φυσιολογικά, λόγω ηλικίας, προβλήματα πνευματικής και σωματικής υγείας που αντιμετωπίζουν τα άτομα τρίτης ηλικίας και η συνακόλουθη ανάγκη τους για φροντίδα και επίβλεψη
- το χάσμα των γενεών, δηλαδή η διαφορά νοοτροπίας και ιδεολογίας μεταξύ νέων και μεγάλων, που φαντάζει ακόμη μεγαλύτερη, όταν οι τελευταίοι βρίσκονται στην τρίτη και όχι στη μέση ηλικία
- η διαπάλη των νέων και των μεγάλων για την κατάκτηση ή τη διατήρηση επίζηλων θέσεων στον κοινωνικό και επαγγελματικό στίβο, ιδίως στο σημερινό άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον
- ο υπερτροφικός ατομικισμός του σύγχρονου ανθρώπου, που αρνείται με στείρο, πεισματικά και αντιδραστικό τρόπο να διδαχτεί από την πείρα των ηλικιωμένων
- η αδυναμία ή κα η άρνηση των περισσότερων ατόμων τρίτης ηλικίας να προσαρμοστούν στις ραγδαίες εξελίξεις της σύγχρονης εποχής
- η έλλειψη ανοχής των περισσότερων σύγχρονων νέων στις ιδιοτροπίες και ιδιορρυθμίες πολλών ηλικιωμένων
- το γεγονός πως οι ηλικιωμένοι στην πλειονότητά τους δεν είναι επαγγελματικά παραγωγικοί και, συνήθως, επιβαρύνουν οικονομικά τα μέλη της οικογένειάς τους

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΑΞΙΩΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

- Η εμφάνιση ψυχικών διαταραχών στα άτομα τρίτης ηλικίας (μελαγχολία, κατάθλιψη)
- Η επίταση του υπαρξιακού άγχους των ηλικιωμένων, γεγονός που σε ορισμένες περιπτώσεις έχει τραγική κατάληξη
- Η αδρανοποίηση ή και η αχρήστευση ενός αξιόλογου παραγωγικού δυναμικού για τη χώρα
- Η στέρηση της πολύτιμης πείρας των πρεσβύτερων από τις νεότερες γενιές
- Η έξαρση των κρουσμάτων κακομεταχείρισης, βίας και εγκληματικότητας εις βάρος εγκαταλελειμμένων και ανήμπορων ηλικιωμένων
- Η αποκοπή των ατόμων τρίτης ηλικίας από το κοινωνικό και το πολιτικό γίγνεσθαι
- Η όξυνση του κοινωνικού ρατσισμού με κριτήριο την ηλικία – γεγονός με ευρύτερες προεκτάσεις και στις σχέσεις νέων και ατόμων μέσης ηλικίας

✎ ΤΡΟΠΟΙΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΒΙΟ

- Η ηθική και ψυχολογική ενθάρρυνση και στήριξη των ηλικιωμένων από τους νεότερους, ώστε να αναλάβουν πιο ενεργό ρόλο στα κοινωνικά δρώμενα
- Η ανεκτική, ευδιάθετη και χιουμοριστική αντιμετώπιση της ιδιότυπης συμπεριφοράς των πρεσβύτερων από τους νέους και η επίδειξη κατανόησης από την πλευρά των τελευταίων προς τις ιδιαιτερότητες των πρώτων εξαιτίας του γήρατος
- Η διεύρυνση των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας για τους ηλικιωμένους και η παροχή κινήτρων για την ενασχόλησή τους με μορφές συλλογικής δράσης (π.χ. εθελοντισμός, συμβουλευτικές επισκέψεις, συμμετοχή σε ψυχαγωγικά και επιμορφωτικά προγράμματα κ.λπ.)
- Ο διάλογος των νέων και των ατόμων μέσης και τρίτης ηλικίας για τα προβλήματά τους και η καλοπροαίρετη προσπάθεια για την άμβλυνση των διαφορών τους και για τη συνειδητοποίηση της ανάγκης για ισότιμη συμμετοχή τους στα κοινωνικά και πολιτικά τεκταινόμενα
- Η παράταση της εργασιακής ζωής για όσους ηλικιωμένους έχουν τη διάθεση και τη δύναμη να εξακολουθήσουν να εργάζονται (Εδώ βέβαια πρέπει να σημειωθεί ότι είναι αναγκαίο να δίνονται από το κράτος αξιοπρεπείς συντάξεις στους συνταξιούχους, ώστε να συνεχίζονται να εργάζονται, εάν το επιθυμούν κι όχι επειδή εξαναγκάζονται από το κόστος ζωής και τις πενιχρές απολαβές τους)
- Η προβολή των ατόμων τρίτης ηλικίας που επιδεικνύουν αξιοζήλευτο σφρίγος και ζωντάνια από τα Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας, ώστε να αποτελέσουν παράδειγμα μίμησης και για τους υπολοίπους
- Η απόδοση τιμών και επαίνων στους ηλικιωμένους που επέδειξαν αξιοπρόσεκτο έργο στη ζωή τους, ώστε να αναγνωριστεί η αξία τους και να φανεί εμπράκτως ο σεβασμός των κατοπινών γενεών προς το πρόσωπο και τα επιτεύγματά τους

ΓΕΛΙΟ - ΚΩΜΙΚΟ

✎ ΟΡΙΣΜΟΣ

Το γέλιο είναι η έκφραση της χαράς ή της ευαρέσκειας, η δήλωση της ευφρόσυνης αλλά και της ειρωνικής διάθεσης. Προκαλείται από ένα σφάλμα ή αδεξιότητα, από κάποια παρεξήγηση, από μία ανατροπή του καθιερωμένου. Το γέλιο μπορεί να είναι γνήσιο ή υποκριτικό, πηγαίο ή συμβατικό. Εμφανίζεται σε κάθε εκδήλωση της κοινωνικής ζωής (οικογένεια, διαπροσωπικές σχέσεις, εργασιακό χώρο, σχολική ζωή, καλλιτεχνική δημιουργία κ.λπ.). Παρουσιάζει διαβαθμίσεις τόσο στην ένταση όσο και στην πρόθεση που υποδηλώνει (από το μειδίαμα έως το ακατάσχετο γέλιο και από το χιούμορ έως το σαρκασμό).

Η έννοια του γέλιου δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια του γελοίου ούτε η έννοια του αστείου με την έννοια της κυνικής στάσης απέναντι στη ζωή, τους ανθρώπους και τα πράγματα. Ο άνθρωπος που διαθέτει χιούμορ διακρίνεται από σοβαρότητα και αίσθηση του μέτρου, είναι πνευματώδης και λεπτολόγος και προκαλεί το γέλιο στους άλλους με τις καίριες επεμβάσεις του χωρίς ωστόσο να προσβάλλει ή να φέρνει σε δύσκολη θέση τους γύρω του. Αντιθέτως, ο άνθρωπος που δεν διαθέτει χιούμορ καταφεύγει σε χονδροειδείς και άκαιρες πράξεις γελοιοποιώντας πρώτα τον εαυτό του αλλά και τους υπολοίπους και φτάνοντας ή υπερβαίνοντας μερικές φορές τα όρια της απρέπειας.

✎ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΓΕΛΙΟΥ

A. Σε ατομικό επίπεδο:

i) Βιολογική:

- διευκολύνει την αναπνοή
- χαλαρώνει τους μυς
- προσφέρει αίσθημα ευφορίας και ηρεμίας
- προφυλάσσει από νευρώσεις

ii) Πνευματική

- οξύνει τη φαντασία
- καλλιεργεί τη δημιουργική σκέψη
- συμβάλλει στη διανοητική διαύγεια
- αντιτάσσεται στον καταναγκαστικό εξορθολογισμό
- διευκολύνει τη μάθηση

iii) Ψυχική

- αποφορτίζει τον άνθρωπο από την ένταση της καθημερινότητας
- σπλίζει το άτομο με κουράγιο και αισιοδοξία για τη ζωή
- αμβλύνει το άγχος
- συντελεί στην ψυχική πλήρωση του ανθρώπου

iv) Κοινωνική

- αποτελεί έκφραση καλοπροαίρετης διάθεσης
- βοηθά στη συναισθηματική προσέγγιση του συνανθρώπου
- δημιουργεί ένα ευχάριστο κλίμα στις συναναστροφές
- περιορίζει την εριστικότητα και τον ανταγωνισμό
- συνιστά μέσο καταλυτικής κριτικής

☞ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΜΕΣΩΝ ΤΟΥ ΓΕΛΙΟΥ

Η συχνότητα του γέλιου και η ποιότητα των μέσων που το παράγουν καταδεικνύουν τα εξής:

- Ευαισθησία: το συναισθηματικό και ψυχικό υπόβαθρο, την ευγένεια, τον αυθορμητισμό που χαρακτηρίζουν έναν άνθρωπο ή ένα λαό
- Πνευματική στάθμη: το επίπεδο του πνευματικού πολιτισμού, ο κριτικός στοχασμός, η φαντασία, ο προβληματισμός, η αίσθηση του μέτρου
- Αισθητική καλλιέργεια: η διάκριση του ωραίου, ποιοτικού και ποσοτικού, όπως αναδύεται μέσα από τα καλλιτεχνικά επιτεύγματα ενός λαού και τις σχετικές του προτιμήσεις

☞ ΓΕΛΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η αίσθηση του κωμικού είναι δείκτης της πολιτιστικής φυσιογνωμίας και ιδιαιτερότητας ενός λαού.

Μπορεί ένας λαός να τέρπεται με:

- χυδαιολογίες
- γελοιοποίηση προσώπων και ομάδων
- εύπεπτα κωμικά ευρήματα
- τυποποιημένη και εμπορευματοποιημένη διασκέδαση

ή, αντίθετα, με:

- υψηλού επιπέδου ευρήματα
- δημιουργικό αυτοσαρκασμό
- λεπτή σάτιρα της εξουσίας

